

Het Zondagochtend Concert

5 oktober 2025 - Grote Zaal - 11.00 uur

Radio Filharmonisch Orkest
Dalia Stasevska, dirigent

Jean Sibelius
1865-1957

De zwaan van Tuonela
uit 'Lemminkäinen-suite', op. 22 (1893-95)

Edvard Grieg
1843-1907

Peer Gynt, Suite nr. 2, op. 55 (1893)
De ontvoering van de bruid - Ingrid's klaagzang
Arabische dans
Peer Gynts thuiskomst - Stormachtige avond op zee
Solveigs lied

Jean Sibelius

Symfonie nr. 5 in Es, op. 82 (1915/16/19)
Tempo molto moderato - Allegro moderato - Presto
Andante mosso, quasi allegretto
Allegro molto

Steun ons

Draag bij aan de toekomst van Het Concertgebouw, nu of later.
concertgebouw.nl/steun-ons

ONTDEK MEER

Op concertgebouw.nl/ontdek gaat een wereld voor u open.
U vindt er video's, interviews, verhalen, podcasts, concert-registraties en nog veel meer.

Verwacht in Het Zondagochtend Concert

2 nov - Grote Zaal

Liza Ferschtman speelt Sibelius' *Vioolconcert*

9 nov - Grote Zaal

Brahms' *Symfonie nr. 2* en Beethoven onder leiding van
Dima Slobodeniouk

30 nov - Grote Zaal

Hemelse stemmen: Groot Omroepkoor en cellist Quirine Viersen

7 dec - Grote Zaal

Kerstconcert met de mooiste kerstmuziek van Vivaldi en
tijdgenoten

Zien we u binnenkort weer terug op zondagochtend?

De volledige concertagenda vindt u op concertgebouw.nl/zondag.

Deel uw concertbeleving op social media! #concertgebouw

Het Zondagochtend Concert wordt
elke week door AVROTROS rechtstreeks
uitgezonden op NPO Klassiek.

De Finse dirigent Dalia Stasevska is chef-dirigent van het Lahti Symphony Orchestra en vaste gastdirigent van het BBC Symphony Orchestra. Ze treedt ook veelvuldig in Amerika op en heeft een speciale band met Oekraïne, het land waar ze in 1984 werd geboren. In 2021 kreeg ze van president Volodymyr Zelensky een nationale onderscheiding voor haar culturele bijdrage aan de Fins-Oekraïense betrekkingen. Sindsdien heeft ze het door oorlog geteisterde land meermaals actieve hulp geboden, onder meer door eigenhandig hulpgoederen af te leveren. Maar bovenal is Stasevska's naam verbonden aan de muziek van Jean Sibelius. Ze leidt het jaarlijkse Sibelius Festival in Lahti (waar trouwens ook modernere Finse muziek klinkt) en is gehuwd met Sibelius' achterkleinzoon. Onnodig te zeggen dat de muzikale erfenis van Finlands nationale componist bij haar in goede handen is.

Finse legenden

Jean Sibelius zette rond 1900 Finland op de muzikale kaart. Het land was eeuwenlang door buurlanden overheerst en profileerde zich nu met de eigen cultuur. Sibelius liet zich daarbij graag inspireren door de *Kalevala*, een bundel oude Finse legenden vol sprookjesachtige

heroïek. *De zwaan van Tuonela* is speelt zich af in de onderwereld van de Finse mythologie: een dodenrijk omgeven door een zwarte rivier waarop een zwaan majesteitelijk rondzwemt. Zijn zang wordt vertolkt door een althobo, een instrument dat niet vaak de hoofdrol krijgt.

Peer Gynt

Ook Noorwegen is rijk aan sprookjes en sagen. Ze klinken door in Edvard Griegs suite *Peer Gynt*, gebaseerd op het gelijknamige toneelstuk van Henrik Ibsen. De titelfiguur is een levenslustige vrijbuiters die door de overweldigende natuur trekt, waar hij bijzondere mensen en zelfs trollen ontmoet. Griegs muziek schildert fraai het contrast tussen de nevelige, droomachtige landschappen en de harde realiteiten waarmee Peer steeds weer wordt geconfronteerd. Een bijzondere rol is weggelegd voor het Arabische meisje Anitra, een exotische verschijning die door de componist met een quasi-oosters dansje wordt geïntroduceerd. In zulke passages hoor je dat Grieg niet alleen een sterk gevoel had voor sfeer en poëzie, maar ook pakkende melodietjes kon schrijven die je niet snel vergeet.

Diepe crisis

Voor Scandinavische componisten was niet alleen oude literatuur een inspiratiebron, maar ook de ongerepte natuur. En daarvan heeft Finland nogal wat. Sibelius' negen symfonieën zitten vol met passages die het beeld oproepen van uitgestrekte vlakten en eenzame bossen – met soms een overvliegende groep kraanvogels of zwanen. Hun trompetterende roep hoor je in een aantal van Sibelius' stukken terug – meestal terloops, maar in de *Vijfde symfonie* op volle sterkte. Toen Sibelius dit werk componeerde herstelde hij van een diepe crisis. Er was recentelijk een keeltumor verwijderd en de componist was genezen verklaard, maar het leven zonder drank en sigaretten deprimeerde hem enorm. Even leek de *Vijfde symfonie* net zo somber te worden als de asgrijze *Vierde*. Het compositieproces fleurde hem echter op; het eindresultaat is een fraai staaltje hernieuwde levenslust. Precies in deze periode maakte Sibelius een opmerking die nog vaak geciteerd zou worden. 'Het was alsof God stukjes mozaïek over de hemelrand naar beneden gooide en mij vroeg het patroon te leggen', schreef hij in zijn dagboek. Hij had muzikale ideeën genoeg, maar wist dat de laat-

romantische stijl waarin hij tot dan toe componeerde inmiddels uit de mode raakte: elders in Europa waren modernisten als Stravinsky en Schönberg opgestaan. Het kostte hem vijf jaar om de puzzel te leggen.

De *Vijfde symfonie* zit vol vertrouwde Sibelius-elementen – imposante koperfanfares, vogelzang-achtige houtblazerspartijen – maar de 'verteltrant' is nieuw. In plaats van terugkerende thema's hoor je veelal korte motiefjes die zich spontaan lijken voort te planten: elk gegeven klinkt als een onvermijdelijk vervolg op het voorgaande. En in het slotdeel monden ze uit in een typische Sibelius-climax. De koperblazers imiteren de roep, en misschien ook de trage vleugelslag, van een machtige groep wilde zwanen die de componist in het ochtendlicht had zien overvliegen. 'Een van de mooiste ervaringen uit mijn leven', zei hij naderhand. 'Heregod, wat een schoonheid. Ze cirkelden langdurig recht boven mij en verdwenen toen in een waas van zonlicht, als een zilveren lint.'

Michiel Cleij